

Sygn. akt II Ca 265/13

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Wojtkiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Sławomir Krajewski SO Marzenna Ernest
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 7 listopada 2013 roku w S.

sprawy z wniosku **B. S.**

przy udziale **H. T., M. L. i M. T.,**

o stwierdzenie nabycia spadku po K. T.

na skutek apelacji wniesionej przez uczestniczkę H. T.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łobzie

z dnia 19 września 2012 r., sygn. akt I Ns 347/10

oddala apelację.

II Ca 265/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 września 2012 r. Sąd Rejonowy w Łobzie stwierdził, że spadek po K. T., zmarłym 17 października 2010 r. w Ł., ostatnio zamieszkałym stale w Ł., na podstawie ustawy nabyli wprost:

- żona H. T. w 1/3 części,
- córka B. S. w 1/3 części,
- wnuczka M. L. w 1/6 części,
- wnuk M. T. w 1/6 części (punkt I).

Orzekając o kosztach Sąd stwierdził, iż koszty postępowania obciążają strony w zakresie przez nie poniesionym.

Sąd I instancji ustalił i zważył co następuje

Spadkodawca w chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z H. T.. Miał dwoje dzieci: J. i B.. J. zmarł przed ojcem – w 1990 roku. Pozostawił dwoje dzieci: M. T. oraz M. L.. Żaden ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia i nie składał oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Po śmierci spadkodawcy było prowadzone przez policję postępowanie przygotowawcze w związku z zawiadomieniem przez B. S. o możliwości usiłowania popełnienia przestępstwa sfalszowania testamentu. Z uwagi jednakże na brak podstaw dostatecznie uprawdopodobniających popełnienie przestępstwa, postępowanie zostało umorzone.

Sąd Rejonowy ustalił ponadto, iż na krótko przed śmiercią spadkodawcy, S. B. (1) odwiedziła K. T., podczas której to wizyty spadkodawca ustalił wraz z żoną, iż S. B. (1) napisze testament spadkodawcy. Podczas rozmowy spadkodawcy z H. T., S. B. (2) spisywała to, co wywnioskowała, że stanowi ostatnią wolę spadkodawcy. Następnie kartę podpisali: K. T., S. B. (1) oraz sąsiad spadkodawcy G. U.. We wskazanym piśmie, datowanym na 20 września 2010 roku, widnieje zapis o tym, iż jedynym spadkobiercą K. T. ma być obecna przy sporządzaniu dokumentu H. T.. Jednocześnie spadkodawca wskazał, iż wydziedziczeniu podlega jego córka B. S..

Rozważając podstawę prawną Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności wyjaśnił, iż w przedmiotowej sprawie zaistniały dwie możliwe podstawy dziedziczenia: testamentowa oraz ustawowa. Na podstawie analizy zapisów dokumentu przygotowanego przez S. B. (1) i sposób jego powstania, Sąd I instancji przyjął, iż nie sporządziła ona dokumentu poświadczającego złożenie testamentu ustnego przez K. T..

Zdaniem Sądu, nie można uznać, że wskazany dokument stanowi ostatnią wolę spadkodawcy, a zatem nie może stanowić ważnego testamentu. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, iż nie została spełniona przesłanka z art. 952 § 1 k.c., tj. jednoczesna obecność co najmniej trzech świadków, gdyż podczas składania oświadczenia przez K. T., w pokoju obecne były jedynie H. T. oraz S. B. (1). Ponadto Sąd wskazał, iż H. T. jak osoba wskazana w testamencie jako spadkobierca nie mogła być świadkiem przy jego sporządzaniu.

Także okoliczności złożenia oświadczenia przez K. T. Sąd uznał za niewskazujące na zachowanie doniosłości i powagi sytuacji wymaganej przy sporządzaniu testamentu. W ocenie Sądu spotkanie w mieszkaniu K. i H. T. miało charakter towarzyski, a uczestnicy nie odebrali wypowiedzi K. T., ale uczestniczyli w ogólnej rozmowie dotyczącej dziedziczenia.

Wobec powyższego Sąd stwierdził, że doszło do dziedziczenia na podstawie ustawy.

Apelację od powyższego postanowienia wniosła uczestniczka postępowania H. T., zaskarżyła je w całości zarzucając orzeczeniu:

- 1) naruszenie art. 952 § 1 i 2 k.c. przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, iż K. T. nie sporządził w dniu 20 września 2010 r. testamentu szczególnego – ustnego - i przyjęcie dziedziczenia ustawowego,
- 2) niewyjaśnienie przez Sąd wszystkich okoliczności faktycznych i istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy,
- 3) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zabranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że spotkanie w domu spadkodawcy miało charakter towarzyski oraz przyjęcie, iż obecnych przy sporządzaniu testamentu było jedynie dwóch świadków.

Uzasadniając powyższe zarzuty apelująca wskazała, iż przy sporządzeniu testamentu było trzech świadków: S. B. (1), G. U. oraz H. W.. Wskazała ponadto, iż przy składaniu przez K. T. oświadczenia byli oni wszyscy obecni i mieli świadomość, iż są świadkami sporządzania testamentu. Zdaniem skarżącej, istniała obawa rychłej śmierci spadkodawcy, gdyż było on ścieżko chory i zmarł 17 października 2010 r.

Skarżąca wskazała, iż jej mąż świadomie wygłosił treść testamentu ustnego, która treść została spisana i następnie podpisana przez obecnych świadków. Brak zatem, zdaniem skarżącej, podstaw do uznania, że nie doszło do ważnego sporządzenia testamentu.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości i stwierdzenie, że spadek po zmarłym nabyła H. T. na podstawie testamentu z dnia 20 września 2010 r., a także zasądzenie od uczestników kosztów postępowania. Ewentualnie, skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia w całości oraz przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna.

Sąd Okręgowy wskazuje, iż podziela argumentację prawną zawartą w orzeczeniu Sądu Rejonowego, prowadzącą do ustalenia, iż spadkodawca nie sporządził testamentu ustnego.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż testament ustny ma charakter szczególny, tj. może zostać sporządzony jedynie w wyjątkowych sytuacjach i przy zachowaniu warunków określonych w ustawie. Przesłanki dopuszczalności sporządzenia testamentu ustnego określa przepis art. 952 § 1 k.c. Treść wskazanego przepisu wskazuje, iż może on zostać sporządzony w przypadku, gdy istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo, jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Ponadto, przepisy ustawy wymagają, aby spadkodawca oświadczył swoją ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności, co najmniej trzech świadków.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie był istotny dla rozstrzygnięcia sprawy charakter spotkania, jakie miało miejsce w domu K. T. w dniu 20 września 2010 r., ani fakt, w jakim charakterze zostali do niego zaproszeni tego dnia S. B. (1) oraz G. U.. Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, osoba obecna przy oświadczeniu spadkodawcy, niezależnie od tego, czy znalazła się przy tym przypadkowo, czy specjalnie zaproszona, staje się świadkiem z woli spadkodawcy, który wobec niej wyraża treść swego rozporządzenia (post. Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2012 r. I CSK 575/11). A zatem nieistotne było czy świadkowie zostali zaproszeni do mieszkania państwa T. w celu sporządzenia testamentu ustnego, czy też jak to określił Sąd I instancji - ad hoc.

Sąd II instancji wskazuje, iż w pełni trafnie Sąd Rejonowy przyjął, iż nie została spełniona przesłanka jednoczesnej obecności trzech świadków podczas sporządzania testamentu ustnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, iż warunkiem koniecznym dla ważności testamentu ustnego jest jednoczesna obecność wszystkich trzech świadków podczas odbierania oświadczenia od spadkodawcy. Pominięcie przesłanki jednoczesnej obecności trzech świadków, przeczyłoby założeniom, iż testament jest aktem formalnym, prawnie bardzo doniosłym, a zatem wymagającym dojrzałej decyzji testatora i dokładnego ustalenia treści testamentu. Ponadto, świadkowie powinni dojść do przekonania przy testowaniu, iż spadkodawca świadomie i swobodnie wyraża swą wolę (post. Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1999 r. I KKN 978/97).

Jednoczesna obecność świadków zostaje dochowana, gdy są oni obecni w czasie składania przez spadkodawcę oświadczenia i słyszą je. Tymczasem, zarówno z wyjaśnień apelującej, jak i S. B. (1) oraz G. U. wynika, iż w mieszkaniu w dniu 20 września 2010 r. obecni byli spadkodawca, H. T., S. B. (1) oraz G. U.. Przy czym, bezspornie wszyscy świadkowie wskazali, iż G. U. nie był obecny podczas składania przez K. T. oświadczenia. Pojawił się w mieszkaniu dopiero po spisaniu oświadczenia, które przeczytał i następnie podpisał.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy stwierdził, iż G. U. nie był świadkiem testamentu ustnego, bowiem K. T. nie skierował do niego swojego oświadczenia. Z uwagi na swoją nieobecność przy składaniu tego oświadczenia, nie miał świadomości swej roli. Świadomość pełnienia roli świadka sporządzenia testamentu oznacza, na gruncie orzecznictwa Sądu Najwyższego, skoncentrowanie uwagi przez świadka w czasie oświadczenia woli przez spadkodawcę, odbieraniu i utrwaleniu w pamięci treści tego oświadczenia (post. Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2011 r. II CSK 379/10). Te warunki, zdaniem Sądu Okręgowego nie zostały spełnione. G. U. nie było obecny podczas wygłaszania oświadczenia przez spadkodawcę, więc nie mógł dokonać weryfikacji czy jest ono składane świadomie i bez przymusu.

W tym zakresie należy również wskazać, iż H. T. nie mogła zostać świadkiem testamentu ustnego. Na gruncie treści przepisu art. 957 § 1 k.c., świadkiem przy sporządzaniu testamentu nie może być osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być również świadkami: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia. Jak wynikało z treści przedstawionego dokumentu, H. T. jako żona spadkodawcy miała otrzymać przysporzenie w testamencie w postaci mieszkania. Wobec powyższego, Sąd Okręgowy uznał, iż jako osoba otrzymująca określoną korzyść w testamencie nie mogła być ona świadkiem przy jego sporządzaniu.

W ocenie Sądu Okręgowego nie zasługują na wiarę twierdzenia apelującej o obecności przy sporządzaniu testamentu trzeciego świadka w osobie H. W.. Na wskazanym przez H. T. dokumencie nie widniał jej podpis. Co istotniejsze, zarówno apelująca jak i pozostali świadkowie nie wspomnieli o obecności jeszcze innej osoby w momencie składania przez K. T. oświadczenia. Świadek G. U. wyraźnie wskazał, iż w momencie, w którym przybył do mieszkania był tam jedynie spadkodawca, H. T. i S. B. (1). Należy nadto wskazać, iż nawet przy przyjęciu, iż H. W. faktycznie była obecna podczas składania przez spadkodawcę oświadczenia, to i tak liczba świadków, wobec nieobecności G. U. i niemożności bycia świadkiem przez H. T., byłaby poniżej ustawowego wymogu trzech osób.

Uwzględniając powyższe rozważania, w ocenie Sądu Okręgowego, Sąd I instancji słusznie przyjął, iż nie doszło do sporządzenia testamentu ustnego, co w konsekwencji doprowadziło do stwierdzenia, że nastąpiło dziedziczenie na podstawie ustawy. Sąd Rejonowy prawidłowo zaś ustalił krąg osób powołanych z ustawy do spadku po K. T..

Mając powyższe rozważania na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.